

3. Здрілько О. Як знизити тривожність: шість простих практик. URL: <https://tsn.ua/lady/news/obschestvo/yak-zniziti-trivozhnist-shist-prostih-praktik2028331>

4. Мешко Г. М., Мешко О. І. Управління процесом формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі загальноосвітнього навчального закладу. Педагогічний альманах: Збірник наукових праць / Ред. кол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. Вип. 33. С. 237-243.

5. Молочко М. Ф. Формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі. Рідна школа. 2013. № 4. С. 52-53.

МАХИНЯ Т. А., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

ТРЕНДИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Основою для вибору закладу освіти, що пропонує освітні послуги на одному і тому ж рівні освіти виступають його конкурентні переваги перед типовими або ж вигоди, які освітня послуга надає споживачам, в основі яких у контексті об'єкту нашого дослідження лежить специфічний досвід роботи, навички і професіоналізм педагогічних працівників, якими не володіють конкуренти і якими не можна оволодіти за короткий проміжок часу [6, с.12].

До конкурентних переваг закладу освіти, як правило, відносять сучасну матеріально-технічну базу, висококваліфіковане кадрове забезпечення, широку мережу дієвих партнерських та міжнародних зв'язків; стабільність та повноту фінансування; досвід на ринку освітніх послуг; престижність чи високе місце у рейтингу подібних закладів освіти тощо [9]. Конкурентні переваги, що, очевидно, є сильними сторонами у діяльності закладу освіти, разом із відгуками здобувачів дозволяють закріпити певну думку про його освітні послуги у свідомості потенційних споживачів. Основна мета позиціонування закладу освіти – привернути увагу і «завоювати серце» споживачів до його освітніх послуг, як таких, для яких не існує рівноцінної заміни на відповідному ринку у забезпеченні якості.

Позиціонування закладу освіти забезпечує йому конкурентоздатне розміщення на ринку освітніх послуг, чітко відокремлюючи його від інших. Передусім позиціонування закладу

освіти здійснюється на інституційному рівні на основі визначених нормативно-правових документів, як то:

- за формою власності: державна, комунальна, приватна;
- за приналежністю до системи освіти: дошкільна освіта; повна загальна середня освіта; позашкільна освіта; спеціалізована освіта; професійна (професійно-технічна) освіта; фахова передвища освіта; вища освіта; освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта [12, п.1, ст. 10.]
- за рівнем освіти: "дошкільна освіта; початкова освіта; базова середня освіта; профільна середня освіта; перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіта; другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіта; третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіта; фахова передвища; початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень вищої освіти; другий (магістерський) рівень вищої освіти; третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень вищої освіти [12, п.2, ст. 10.]
- за формою здобуття освіти: «інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальна» [12, п.1, ст. 10.]
- за показниками якості освітніх та управлінських процесів встановлених ДСЯО (високий, достатній, вимагає покращення, низький) чи акредитації освітніх програм НАЗЯВО (рівень А, В, Е, F).

Правильне позиціонування закладу освіти – складний і багатоетапний процес виведення його на ринок освітніх послуг, що передбачає:

- прийняття рішення про вибір ринку освітніх послуг;
- визначення конкурентної поведінки стосовно типових закладів на визначеному ринку;
- обґрунтування моделі позиціонування на даному ринку освітніх послуг;
- виокремлення критеріїв позиціонування;
- формування концепції позиціонування [7].

Питання правильного позиціонування та вибору відповідної стратегії особливо актуально для приватних закладів освіти, що намагаються визначити свою нішу в умовах конкурентної боротьби на ринку освітніх послуг, проте в умовах військового стану стратегії позиціонування закладів освіти державної та комунальної форми власності, розмаїття яких представлено у літературі [4], [7], [11],

набувають нового переосмислення. Як зазначає освітній омбудсмен С. Горбачов: «Питання про зміст освіти, підготовку вчительських кадрів, формування освітньої мережі, фінансову автономію закладів освіти зараз постають в екзистенційному плані, бо саме освіта та культура роблять націю нацією, і саме зараз ми усвідомлюємо нашу єдність і одночасно загострення наших проблем, які були й раніше».

У ході військових дій система освіти зазнала великих втрат: 200 закладів зруйновано повністю, а ще понад 2 тис. закладів освіти постраждали від бомбардувань і обстрілів; система освіти передусім зазнала багато людських втрат серед здобувачів та педагогічних працівників; відбувся вдіткі інтелектуального капіталу нашої держави – станом на середину серпня 2022 року держаний кордон України перетнуло понад 8 млн осіб [10].

Формування нової мережі закладів загальної середньої освіти з урахуванням європейських вимог і найкращого європейського досвіду надання освітніх послуг, які забезпечать здобуття освіти учнями на рівні світових стандартів [10, с.64]. що стане одним із ключових викликів системи освіти у післявоєнний період, може бути вирішено у співпраці із мережею приватних закладів освіти.

В умовах збройної агресії, коли актуалізувалися питання відновлення пошкоджених закладів освіти та розширення їх мережі відповідно до потреб; створення безпечного освітнього середовища та облаштування бомбосховищ/укриттів у закладах освіти для всіх учасників освітнього процесу; організації освітнього процесу в умовах воєнного стану та в повоєнний період здобувачів освіти з тимчасово окупованих територій на підконтрольній Україні території та тих, які вимушено переміщені з України за кордон під час війни; психологічної, методичної й інформаційної підтримки всіх учасників освітнього процесу системи освіти; збереження кадрового потенціалу закладів освіти, зумовлені масштабним переміщенням педагогічних кадрів в умовах війни, а також проблемою оплати праці педагогів цих закладів; налагодження ефективної комунікації між учасниками освітнього процесу тощо особливого переосмислення набуває позиціонування закладів освіти на основі національно-патріотичних цінностей [5].

У період дії воєнного стану саме ЗПО стали осередками національно-патріотичного й військово-патріотичного виховання та успішно реалізують Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України, затверджену наказом Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527 (з урахуванням змін відповідно до наказу МОН від 23.06.2022 № 586), активно долучаючи до заходів патріотичного спрямування дітей і

молодь. Важливою формою позакласної й позашкільної роботи для посилення національно-патріотичного виховання учнівської молоді стала Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») [10, с.112].

Головною конкурентною перевагою в умовах військового стану для закладів освіти стає забезпечення безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу, у тому числі забезпечення укриттями, охорони закладів освіти, формування навичок безпечної поведінки, а також забезпечення кваліфікованої психоемоційної підтримки учасників освітнього процесу тощо.

Здобувачі та працівники закладів освіти від самого початку війни розпочали активну волонтерську діяльність: приготування їжі для військових та переселенців; плетіння сіток; формування складів продуктів та гуманітарної допомоги; облаштування пунктів приймання переселенців; організація благодійних заходів по збиранню коштів тощо.

Щоб допомогти громадянам пережити наслідки ракетних ударів росії, за ініціативи Президента України, по всій країні почали працювати пункти Незламності, частина з яких облаштована у будівлях закладів освіти, багато з яких від початку війни, завдяки зусиллям місцевої влади та колективів, стали своєрідним осередком безпеки для тих, хто звертався до них по допомогу.

Неабияку конкурентну перевагу для закладів освіти відіграє також і забезпечення доступності, безперервності та рівного доступу до навчання (у т. ч. для дітей з особливими освітніми потребами) у регіонах України залежно від конкретної безпекової ситуації (очна, дистанційна, змішана форма навчання або навчання за індивідуальною формою – екстернатною чи сімейною (домашньою), що у поствоєнний період стане передумовами для утримання учасників освітнього процесу у сфері української системи освіти та їх повернення з-за кордону. Необхідно зазначити, що неабияку роль для внутрішньо чи зовнішньо переміщених українських дітей щодо здобуття освіти за державною програмою, а для їх батьків – отримати роботу чи відкрити власну справу з метою матеріального забезпечення себе та своєї сім'ї шляхом переорієнтації на IT та робочі професії, опанування української та іноземних мов, отримання психологічної підтримки, стала мережа українських освітніх хабів, ініційованих МОН України, Інститутом модернізації змісту освіти й Асоціації інноваційної та цифрової освіти, яка лише за декілька місяців виросла до 16 центрів, які розташовані як в Україні, так і у країнах Європи [2]. Нового переосмислення набули

масові відкриті онлайн-курсів [8], частина з яких, подана у дослідженні [1], доступна безкоштовно для українців.

У контексті нашого дослідження в умовах військового стану для закладів освіти є стратегія на основі пропозиції вирішення проблеми, яка базується на емоціях та емоційних цінностях, виокремлена П. Темпоралом [11]. Відтак, заклад освіти може позиціонувати себе як такий, що забезпечує особливі умови навчання (встановлення індивідуального графіка навчання, надання академічної відпустки тощо) для тих здобувачів освіти, які перебувають у лавах ЗСУ або в підрозділах територіальної оборони, займаються волонтерською діяльністю; організовує освітній процес відповідно до передового досвіду європейських країн у рамках посилення співпраці з міжнародними донорами та партнерами щодо розв'язання гуманітарних проблем і задоволення базових потреб учасників освітнього процесу (зокрема, забезпечення комп'ютерним обладнанням, доступ до якісного Інтернету, у т. ч. поширення українського Інтернету на тимчасово окуповані території) тощо.

З огляду на реалії війни та сучасного ринку праці відбулося зміцнення позиціонування закладів П(ПТ)О відповідно до сучасних потреб держави на законодавчому рівні. Мова йде про Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», що набрав чинності 1 липня 2022 р. [13] Закріплені законодавчо новації покликані сприяти зниженню рівня безробіття й забезпечать швидку перекваліфікацію тих, хто втратив роботу за кошти бюджету [10, 139-140].

Відтак, позиціонування закладів освіти усіх форм власності набуває свого переосмислення з урахуванням реалій військового стану та викликів для системи освіти у поствоєнний період.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kartashova, L.; Prykhodkina, N.; Makhynia, T.; Tymoshko, H.; Sholokh, O. and Zhuravlev, F. (2022). Social Media as a Strategic Tool in School Management: Experience of Ukraine and USA. In Proceedings of the 1st Symposium on Advances in Educational Technology. Volume 1: AET. P. 196-210. DOI: 10.5220/0010922400003364
2. В Україні та Європі працює 16 українських освітніх хабів URL: <https://cutt.ly/12z7IXS> (Дата звернення: 20.10.2022)
3. Вплив війни на середню освіту в Україні: виклики та перспективи URL: <http://surl.li/ehhyo> (Дата звернення: 20.10.2022)
4. Гаркавенко С. С. Маркетинг : підручник. Київ : Лібра, 2002. 708 с.
5. Дмитрук З. А. Управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг: дис. ... PhD: 011 – освітні, педагогічні науки / ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Київ, 2021. 316 с.

6. Жмайлов В. М. Визначення конкурентних переваг вищих навчальних закладів – один із можливих напрямів модернізації освіти. Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент». 2010. № 6/1. С.11–13

7. Маркетингові комунікації URL : <https://posibniki.com.ua/post-rozicjuvannya-brenda> (Дата звернення: 20.10.2022)

8. Махиня Т. А. Інтеграція масових відкритих онлайн курсів у процес підготовки менеджерів освіти в умовах магістратури / Махиня Тетяна // Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка». 2020. № 10 (19). URL : <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/306/277> ([https://doi.org/10.33296/2707-0255-10\(19\)-17](https://doi.org/10.33296/2707-0255-10(19)-17)) (Дата звернення: 20.10.2022)

9. Махиня Т. А. Визначення сильних і слабих сторін діяльності навчального закладу у процесі дослідження його внутрішнього середовища. Народна освіта. Науково-методичний електронний педагогічний журнал. 2015. № 3 (27). URL : <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/> (Дата звернення: 04.10.2022)

10. Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник URL: <https://cutt.ly/82z5eoS> (Дата звернення: 20.10.2022)

11. Примак Т. О. Стратегії позиціонування у теорії маркетингу. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 1. С. 13-20. - URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2012_1_3 (дата звернення: 13.10.2022)

12. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL : <http://surl.li/awtx> (дата звернення: 10.10.2022)

13. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 0.02.1998 № 103/98-ВР. URL : <http://surl.li/asexi> (дата звернення: 10.10.2022)

МИНЮК А. М., професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО УМО, кандидат педагогічних наук, доцент

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Проблеми сучасності (пандемія, війна) дали поштовх для усвідомлення важливості цифрової трансформації в усіх сферах життєдіяльності людини. Так, локдаун не тільки змусив говорити про цифрову трансформацію освіти, а й робити суттєві зміни у сфері освіти. Події останніх років продемонстрували значущість цифровізації не лише освітньої, а й управлінської діяльності.

Питанням цифровізації займалися як закордонні науковці: А. МакАфі, С. Бреннан, Д. Креїсс, П. Вайл, С. Ворнер, так і вітчизняні - Т. Борова, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, Г. Кравченко, О. Мармаза, Г. Полякова, Т. Рожнова, З. Рябова, Г. Тимошко та інші [4].